

Aleksandra Milanowicz¹
Piotr Zakrzewski²

**ANALIZA KWESTII INTERTEMPORALNYCH
ZWIĄZANYCH ZE STOSOWANIEM INSTYTUCJI
PRAWA KARNEGO WYKONAWCZEGO – ZARYS
PROBLEMU**

Opracowanie niniejsze dotyczy kwestii zastosowania prawa karnego intertemporalnego a dokładnie rzecz ujmując art. 4 k.k.³ w postępowaniu wykonawczym. W czasie XV Bielańskiego Kolokwium Karnistycznego został poruszony problem stosowania przez sąd wykonujący orzeczenie reguł międzyczasowych. Ze względu na ramy niniejszego opracowania problem samodzielności jurysdykcyjnej sądu wykonawczego, który pojawił się w dyskusji podczas konferencji, czyli problem zakresu związania sądu wykonawczego wyrokiem sądu rozpoznającego sprawę w pierwszej lub drugiej instancji, a więc ich wyborem dotyczącym ustawy względniejszej dla sprawy, nie będzie przedmiotem analizy.

Przedmiotem argumentacji w ramach niniejszego opracowania są dwie tezy. Pierwsza, że obok normy o charakterze materialnoprawnym i procesowym, należy wyróżnić normę o charakterze wykonawczym, która wymaga swoistych reguł intertemporalnych i własnej dla nich cezury czasowej. Druga, że przy ustalaniu ustawy względniejszej dla sprawy w czasie orzekania przez sąd w postępowaniu rozpoznawczym, sąd pierwszej albo drugiej instancji nie powinien brać pod uwagę instytucji prawa karnego

¹ Mgr Aleksandra Milanowicz, doktorantka w Katedrze Prawa Karnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, aplikant radcowski Okręgowej Izby Radców Prawnych w Warszawie, e-mail: aleksandramilanowicz@gmail.com.

² Dr Piotr Zakrzewski, adiunkt w Katedrze Prawa Karnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, e-mail: p.d.zakrzewski@uksw.edu.pl.

³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. 2018, poz. 1600, ze zm.; dalej: k.k.).

wykonawczego, których przesłanki ziszczą się dopiero po wydaniu prawomocnego wyroku. Do takich instytucji należą m.in. warunkowe zawieszenie wykonania kary przy odroczeniu jej wykonania oraz warunkowe zwolnienie z wykonania reszty kary pozbawienia wolności po przerwie w jej wykonaniu. Jakkolwiek przeprowadzona w niniejszym opracowaniu analiza dotyczy dwóch rzeczonych instytucji, to wydaje się, że jej wyniki mogą zostać ekstrapolowane także na wykładnię dotyczącą pozostałych instytucji prawa karnego wykonawczego, których przesłanki zastosowania dotyczą zaszczości mających miejsce po wszczęciu postępowania wykonawczego. Obie wyżej wymienione instytucje choć mają silne powiązania z probacją, to stanowią w istocie modyfikację kary na etapie jej wykonania. W tym sensie różnią się od ich odpowiedników stosowanych przez sąd w postępowaniu rozpoznawczym. Instytucja środków probacyjnych wiąże się z przesunięciem akcentu z wymierzenia odpłaty za czyn, na zapobieganie popełnianiu przestępstw w przyszłości. Probacja zmierza do odejścia od kar wykonywanych w warunkach zakładu karnego w przypadku, gdy cele kary zostaną spełnione w warunkach nieizolacyjnych. Jest to zatem środek pozwalający sprawcy na resocjalizację na wolności, przy jednoczesnej kontroli jego zachowania przez kuratora sądowego oraz sąd wykonujący orzeczenie. Modyfikacja orzeczonej kary na etapie jej wykonywania w ramach zastosowania warunkowego zawieszenia wykonania kary przy odroczeniu jej wykonania oraz warunkowego zwolnienia z wykonania reszty kary pozbawienia wolności po przerwie w jej wykonaniu polega na jej niewykonywaniu w warunkach zakładu karnego, a w warunkach wolnościowych z uwzględnieniem pozytywnej prognozy kryminologicznej po stronie skazanego.

Warunkowe zawieszenie wykonania kary stosowane jest z reguły w wyroku skazującym, ale możliwe jest jego zastosowanie także w postępowaniu wykonawczym. *Ratio legis* unormowań zawartych w art. 152 k.k.w.⁴ zasadza się na umożliwieniu oceny zachowania skazanego po wydaniu prawomocnego orzeczenia (Dąbkiewicz, 2015, s. 613). Do 30 czerwca 2015 r. Kodeks karny wykonawczy przewidywał warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności nie przekraczającej dwóch lat. Od 1 lipca 2015 r.⁵ kara ta nie może przekraczać roku, co koresponduje z ogólną zmianą dotyczącą omawianego środka probacyjnego. Co więcej,

⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2018, poz. 652, ze zm.; dalej: k.k.w.).

⁵ Art. 4 pkt 53 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. poz. 396.

możliwość ta została ograniczona tylko do tej kategorii skazanych, wobec których stosowano instytucje odroczenia wykonania kary co najmniej przez okres jednego roku. Już w tym miejscu zaznaczyć należy, że przesłanki odroczenia są badane dopiero na etapie postępowania wykonawczego, a ich spełnienie z punktu widzenia sądu wydającego wyrok nie może stanowić przedmiotu badania przy rozpoznaniu sprawy. W tym znaczeniu mają one charakter autonomiczny i odrywają się od popełnionego przez sprawcę czynu zabronionego. Pozwala to postawić pytanie czy zmiana ustawy w zakresie odroczenia wykonania kary winna być przedmiotem rozpoznania przez sąd pierwszej lub drugiej instancji przy ustaleniu ustawy względniejszej w rozumieniu art. 4 § 1 k.k. Wydaje się, że na tak postawione pytanie należy udzielić odpowiedzi negatywnej, gdyż instytucja odroczenia nie mieści się w zakresie zastosowania art. 4 k.k., a to ze względu na regułę aksjologiczną leżącą u podstaw rzeczzonego unormowania intertemporalnego. Zaznaczyć w tym miejscu bowiem należy, że reguły intertemporalne mają charakter gwarancyjny. Reguła stosowania ustawy z czasu popełnienia czynu, gdy ta jest względniejsza dla sprawcy, chronić ma zaufanie obywatela do państwa, w tym znaczeniu, że jej celem jest urzeczywistnienie zasady państwa prawa z art. 2 Konstytucji. Obywatele mają bowiem prawo przyjmować, iż nie zostaną skazani na wyższą karę niż ta, którą przewidywała ustawa z czasu popełnienia czynu zabronionego. Ta reguła wynika nie tylko z art. 42 ust. 1 Konstytucji, ale także choćby z art. 7 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (dalej: EKPC)⁶ i art. 15 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych (dalej: MPPOiP)⁷. Reguła stosowania ustawy nowej albo każdej ustawy obowiązującej od czasu popełnienia czynu, do czasu orzekania, gdy ta jest względniejsza dla sprawcy stanowi urzeczywistnienie zasady równości wobec prawa z art. 32 ust. 1 Konstytucji. Punktem wyjścia dla zastosowania reguł z art. 4 k.k. jest popełnienie czynu zabronionego przez sprawcę, a tymczasem zaszłości leżące u podstaw przesłanek zastosowania niektórych z instytucji prawa karnego wykonawczego, w tym dwóch wyżej wymienionych, nie łączą się z gwarancyjną funkcją prawa karnego. Nie ma do nich zastosowania reguła aksjologiczna leżąca u podstaw art. 4 k.k.

⁶ Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284).

⁷ Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz.U. 1977, nr 38, poz. 167).

Wracając jednak do instytucji warunkowego zawieszenia kary z art. 152 § 1 k.k.w. wskazać należy, że artykuł ten, pomimo jego silnych koligacji z warunkowym zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności unormowanym m.in. w art. 69 k.k., która to instytucja winna zostać uwzględniona przez sąd orzekający w postępowaniu rozpoznawczym, przy ustalaniu ustawy względniejszej dla sprawcy, nie rodzi pytania, w perspektywie nowelizacji z 20 lutego 2015 r., która weszła w życie 1 lipca 2015 r., o to, czy w przypadku, gdy czyn popełniony został przed 1 lipca 2015 r., a orzekanie w trybie art. 152 § 1 k.k.w. następuje po tym dniu, możliwe jest zastosowanie warunkowego zawieszenia wykonania kary w wymiarze ponad roku a nieprzekraczającej dwóch lat. A zatem, czy należy tu stosować art. 4 § 1 k.k. wybierając tym samym ustawę względniejszą dla sprawcy? Wątpliwość, która ewentualnie może się zrodzić na kanwie rzeczonego przypadku, co do zastosowania w jego ramach reguł dotyczących retroaktywności, może wynikać ze stanowiska doktryny, że prawo międzyczasowe uregulowane w omawianym przepisie odnosi się do przepisów prawa karnego materialnego, a nie ma zastosowania bezpośrednio do prawa karnego procesowego. Prawo karne wykonawcze, w tym art. 152 § 1 k.k.w., nie lokuje się jednoznacznie w żadnej z wymienionych podgrup. W kodeksie karnym wykonawczym zostały bowiem unormowane zarówno kwestie dotyczące ochrony praw skazanego, ściśle związane z charakterystyką wykonywanych wobec niego kar, środków karnych, środków probacyjnych, przepadku i środków zabezpieczających, które winny być uwzględnione przez sąd w postępowaniu rozpoznawczym przy ustalaniu, która z ustaw jest względniejsza dla sprawcy, ponieważ są bezpośrednio związane ze stosowaną w wyniku postępowania rozpoznawczego reakcją karną na popełniony czyn zabroniony, jak i instytucje *stricte* procesowe odnoszące się do organów postępowania wykonawczego i sposobu procedowania w tym postępowaniu, do których mają zastosowanie reguły intertemporalne typowe dla unormowań procesowych, a także instytucje prawa karnego wykonawczego umożliwiające elastyczną modyfikację orzeczonych w prawomocnym wyroku lub postanowieniu kończącym postępowanie karne środków reakcji karnej. Problem poruszony w niniejszym opracowaniu dotyczy ostatnich z wymienionych. Przypomnieć należy, że instytucja warunkowego zawieszenia kary odroczonej prowadzi do zmiany bezwzględnej kary pozbawienia wolności w karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania (Zoll, 2011, s. 132). W zamierzeniu jest to rozwiązanie skierowane do skazanych, w stosunku do których wykonanie kary w warunkach izolacji penitencjarnej staje się

niecelowe, a nawet niezgodne z zasadą humanitaryzmu (Lelental, 2017, s. 596). W uchwale Sądu Najwyższego z 21 grudnia 1999 r. wskazano, że wprowadzenie tego przepisu miało na celu racjonalizację polityki karnej oraz wzbudzenie w skazanych chęci wzmożonej zmiany dotychczasowych postaw życiowych oraz przeobrażenia ich sposobu myślenia. Przewidziany w art. 152 k.k.w. wymóg rocznego okresu odroczenia wykonania kary pozwala na postawienie prognozy kryminologicznej oraz ustalenie czy w tym okresie ziściły się podstawy zastosowania środka probacyjnego, które dotychczas nie istniały (Rzewuski, 2009, s. 71). Okres ten stanowi zatem nie tylko wymóg formalny zastosowania instytucji z art. 152 k.k.w., ale także pozwala na weryfikację materialnych przesłanek warunkowego zawieszenia wykonania kary. Zadaniem sądu wykonującego orzeczenie jest więc każdorazowe ustalenie czy sposób życia i zachowania się skazanego po uprawomocnieniu się wyroku, a zwłaszcza jego starania o naprawienie szkody lub zadośćuczynienie, pozwalają na inną, niż w chwili wyrokowania, ocenę tego czy warunkowe zawieszenie wykonania kary będzie wystarczające dla osiągnięcia wobec sprawcy celów kary w postaci wzbudzania w nim woli współdziałania w kształtowaniu jego społecznie pożądanym postaw, a szczególnie poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego i tym samym powstrzymania się od powrotu do przestępstwa (art. 67 § 1 k.k.w.).

Na kanwie powyższych uwag wrócić należy do art. 15 ust. 1 MPPOiP stanowiącego, że nie może być zastosowana kara surowsza od tej, którą można było wymierzyć w chwili popełnienia przestępstwa. Co więcej, jeżeli po popełnieniu przestępstwa ustanowiona zostanie przez ustawę kara łagodniejsza za dane przestępstwo, to sprawca będzie miał prawo z tego skorzystać. Powyższa reguła, choć w nieco odmiennym kształcie została także wskazana w art. 7 EKPC, który wprawdzie nie wyraża *explicite* obowiązku przyznania sprawcy korzyści wynikających ze zmiany prawa, która nastąpiła po popełnieniu czynu zabronionego, to zgodnie z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: ETPC)⁸ wymierzenie kary wyższej niż ta, którą można było wymierzyć na podstawie prawa obowiązującego w czasie popełnienia czynu zabronionego, stanowiłoby działanie na szkodę sprawcy. Ponadto ETPC stale podkreśla konieczność takiej zmiany interpretacji art. 7 EKPC, aby w sposób dorozumiany wprowadzać ze wskazanego unormowania zasadę działania wstecz przepisów

⁸ Zob. wyrok ETPC z 17 września 2009 r., Scoppola v. Włochy, skarga nr 10249/03, § 105–106.

łagodniejszych (Nowicki, 2017, s. 622). Wskazane wyżej dyrektywy prawa międzynarodowego nie mają więc żadnych konotacji z orzekaniem w postępowaniu wykonawczym na podstawie przesłanek, które ziściły się już po uprawomocnieniu się orzeczenia wydanego w wyniku rozpoznania sprawy.

Przeciwko stosowaniu art. 4 k.k. w postępowaniu wykonawczym może przemawiać argument, że retroaktywność prawa stosuje się w oznaczaniu kary, ale nie w wykonywaniu kar już oznaczonych⁹. W kodeksie karnym wykonawczym nie ma ponadto unormowania stanowiącego odpowiednik art. 4 § 1 k.k. oraz bezpośredniego odesłania do rzeczony regulacji, choć kodeks ten niejednokrotnie odsyła wprost do uregulowań kodeksu karnego (np. art. 62 § 2 k.k.w. *in fine*). W procesie interpretacji zasadnie można przyjąć, że wskazany brak odesłania jest celowym zabiegiem racjonalnego ustawodawcy. Podstaw do zastosowania zasad odnoszących się do retroaktywności prawa należy więc szukać w charakterze prawnym określonych instytucji prawa karnego wykonawczego oraz w regułach aksjologicznych leżących u podstaw unormowań intertemporalnych z art. 4 § 1 k.k. Zdaniem S. Postulskiego regulacje kodeksu karnego wykonawczego są na tyle autonomiczne, że art. 4 k.k. nie znajduje w ich ramach prostego zastosowania¹⁰. Kolejny argument za tak postawioną tezę odnaleźć można w treści art. 1 § 1 k.k.w, zgodnie z którym wykonywanie orzeczeń w postępowaniu karnym odbywa się według przepisów tego kodeksu. Tak interpretowany przepis stanowiłby generalne wyłączenie art. 116 k.k. stanowiącego, że przepisy części ogólnej kodeksu karnego znajdują zastosowanie do innych ustaw przewidujących odpowiedzialność karną, chyba że ustawy te wyraźnie wyłączają ich zastosowanie. Wydaje się, że przez „przewidywanie odpowiedzialności karnej” z art. 116 k.k. należy rozumieć także doprecyzowanie formalnych aspektów reakcji karnej możliwej do orzeczenia na podstawie kodeksu karnego, w tym dotyczących kary, środków karnych, środków probacyjnych, przepadku oraz środków zabezpieczających. Tym samym art. 4 k.k. winien mieć zastosowanie przynajmniej do części unormowań zawartych w kodeksie karnym wykonawczym. W aspekcie wykonywania orzeczonych w postępowaniu rozpoznawczym reakcji karnych art. 1 § 1 k.k.w. winien przesądzać o braku możliwości stosowania art. 4 k.k. przez sąd w postępowaniu wykonawczym w odniesieniu

⁹ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 28 października 2002 r., II AKz 454/02, KZS 2002, nr 10, s. 58.

¹⁰ K. Postulski, Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 13 maja 2015 r., III K 53/15, Lex/el. 2016, teza 1.

do niektórych instytucji prawa karnego wykonawczego nieprzewidujących bezpośrednich konsekwencji skazania.

Koncentrując się na literalnym brzmieniu art. 116 k.k. wskazać należy, że ustawodawca używa terminu „inna ustawa”, a ten, jak zgodnie przyjmuje doktryna i judykatura, oznacza nie tylko te przepisy, które regulują przesłanki i zasady odpowiedzialności karnej, ale także te, które określają sposób realizacji tej odpowiedzialności. Należy suponować, że podstawą zastosowania art. 4 § 1 k.k. będzie zawsze zmiana ustawy rozumianej szeroko, a więc obejmującej także przepisy odnoszące się do charakterystyki reakcji karnej. Przez „ustawę” należy więc rozumieć cały obowiązujący w danym czasie stan prawny w sensie materialnoprawnym odnoszący się do określonego czynu zabronionego popełnionego przez sprawcę oraz determinujący jego sytuację prawną (Lachowski, 2016, s. 52). Z punktu widzenia treści art. 4 § 1 k.k. bez znaczenia pozostaje usytuowanie normy czy to w kodeksie karnym, kodeksie postępowania karnego, czy w końcu w kodeksie karnym wykonawczym. Istotne jest to, czy „znajduje ona *in concreto* zastosowanie i współokreśla konsekwencje prawne wynikające dla sprawcy z wyroku skazującego” (Giezek, 2012, s. 43) za popełniony przez niego czyn zabroniony. W. Wróbel wskazuje, że przepisy intertemporalne dotyczą „wszystkich regulacji prawnych mających znaczenie dla odpowiedzialności karnej sprawcy, a więc przepisów dotyczących czynu zabronionego, grożących za jego popełnienie kar, dyrektyw ich wymiaru, zasad odpowiedzialności oraz innych prawnokarnych konsekwencji popełnienia czynu zabronionego” (Wróbel, 2003, s. 508-509)¹¹. Jakkolwiek błędna jest zbyt wąska wykładnia art. 4 § 1 k.k. implikująca jego stosowanie wyłącznie przy orzekaniu o winie i karze, tak ze względów aksjologicznych art. 4 § 1 k.k. nie ma nieograniczonego zastosowania, w tym także w odniesieniu do instytucji prawa karnego wykonawczego. Za trafny należy uznać pogląd, że „rozstrzygnięcie o warunkowym zawieszaniu wykonania kary na podstawie art. 152 k.k.w. ze swej istoty nigdy nie ma charakteru nałożenia na sprawcę obowiązków pogorszających jego sytuację prawną wynikającą z treści prawomocnego wyroku skazującego”¹². Przytoczony pogląd koresponduje z twierdzeniem, w ramach którego rozszerzająco wykładano pojęcie „czasu orzekania” z art. 4 § 1 k.k. w ten sposób, że nie

¹¹ Wyrok Sądu Najwyższego z 13 stycznia 1970 r., V KRN 402/69, OSNKW 1970, nr 4–5, poz. 37; wyrok Sądu Najwyższego z 20 lutego 1995 r., II KRN 2/95, OSNKW 1995, nr 3–4, poz. 17.

¹² K. Postulski, Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2015 r., III K 53/15, Lex/el. 2016, teza 2.

oznaczało ono jedynie czasu wydania wyroku w przedmiocie odpowiedzialności karnej sprawcy, ale także czas orzekania w fazie postępowania wykonawczego¹³. Takie stanowiska sądów miały miejsce jedynie w tych wypadkach, w których orzekanie w materii wykonawczej miało na celu nie tyle poprawę co pogorszenie sytuacji prawnej skazanego. Trybunał Konstytucyjny przyjmuje, że w pewnych sytuacjach, także na gruncie postępowania wykonawczego, zastosowanie znajdzie reguła intertemporalna wyrażona w art. 4 § 1 k.k. Dotyczy to przypadków, gdy w postępowaniu wykonawczym dochodzi do orzekania o przestępstwie, w szczególności co do rozmiarów kary orzeczonej w wyroku statuującym odpowiedzialność karną sprawcy¹⁴.

Nie ulega wątpliwości, że instytucja warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności opisana w art. 152 k.k.w. nie łączy się w żaden sposób z faktem popełnienia czynu zabronionego przez sprawcę. Stosowana jest tylko w stosunku do prawomocnie skazanych, co do których zaistniały przesłanki odroczenia wykonania kary pozbawienia wolności, które to zaszczości mają miejsce już po uprawomocnieniu się wyroku. Charakter prawny tego unormowania przesądza także o braku możliwości zastosowania art. 4 k.k. w stosunku do wskazanej instytucji prawa karnego wykonawczego. Przesłanki instytucji warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności mają charakter wykonawczy w tym znaczeniu, że nie determinują zasad pociągania do odpowiedzialności karnej, ani jej surowości lecz jedynie ich ziszczenie się przesuwają w czasie wykonanie kary, którą wymierzył sąd (Lachowski, 2016, s. 123).

W orzecznictwie wskazuje się, że w sytuacji, w której brak jest szczególnych unormowań intertemporalnych, przyjęć należy, że ustawa nowelizująca wchodzi w obowiązujący porządek prawny zgodnie z ogólnymi regułami, właściwymi tej materii prawnej, którą zmienia¹⁵. Należy przez to rozumieć charakter prawny zmienionych unormowań a nie ich umieszczenie w konkretnej ustawie, w tym w kodeksie karnym, kodeksie postępowania karnego czy też kodeksie karnym wykonawczym. O tym, czy mamy do czynienia wyłącznie z normą prawa karnego materialnego, procesowego

¹³ Uchwała Sądu Najwyższego z 11 stycznia 1999 r., I KZP 15/98, OSNKW 1999, nr 1–2, poz. 1, s. 1.

¹⁴ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 12 maja 2015 r., SK 62/13, OTK Seria A, nr 5, poz. 63.

¹⁵ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 11 marca 2016 r., II AKz w 202/16, Prokuratura i Prawo 2017, nr 3, poz. 31; podobnie wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 30 grudnia 2015 r., II AKa 397/15, Legalis nr 1435417.

czy wykonawczego przesądzać będzie w istocie przedmiot regulacji, a więc to czy norma ta współkształtuje przesłanki odpowiedzialności karnej oraz dolegliwość reakcji karnych za popełniony czyn zabroniony, czy też mówi o gwarancjach postępowania w przedmiocie przypisania odpowiedzialności karnej, czy też reguluje instytucje związane z wykonywaniem orzeczonych sankcji karnych. Pośrednio o charakterze normy wnioskować można także na podstawie etapu postępowania karnego, w którym znajduje ona zastosowanie. Pod uwagę należy również wziąć i to, co znajduje się w zakresie zastosowania normy, której charakter prawny badamy. Inne bowiem przesłanki znajdują się u podstaw normy materialno-prawnej, procesowej oraz wykonawczej. Mając powyższe na uwadze za nieprzystający należy uznać argument wywodzący ze znamienia „czasu orzekania” z art. 4 § 1 k.k., rozumianego nie tylko jako czas wydawania wyroku rozstrzygającego o odpowiedzialności karnej oskarżonego, lecz także czas orzekania we wszystkich etapach postępowania karnego, w których ma zapaść rozstrzygnięcie dotyczące losu osoby, przeciwko której toczy się postępowanie, że art. 4 k.k. znajduje zastosowanie w postępowaniu wykonawczym (Zoll, 2016, s. 110). O ile należy zgodzić się z A. Zollem, że znamię „czasu orzekania” winno być interpretowane w sposób na tyle szeroki, aby regułą było obejmowanie zasadami dotyczącymi retroaktywności prawa z art. 4 k.k. wszelkich decyzji procesowych dotyczących odpowiedzialności karnej sprawcy, w tym podejmowanych w postępowaniu przygotowawczym, tak nie sposób podzielić poglądu, że art. 4 k.k. dotyczyć miałby każdej decyzji podejmowanej w toku wykonywania orzeczonych w wyniku postępowania rozpoznawczego reakcji karnych (Zoll, 2016, s. 108). Z punktu widzenia przedstawianego w niniejszym opracowaniu poglądu nie ma znaczenia, iż ustawodawca nie zawęził terminu „czasu orzekania” do postępowania rozpoznawczego. Brak zatem wyraźnego wyłączenia stosowania art. 4 k.k. do postępowania wykonawczego nie ma znaczenia o tyle, że za zastosowaniem lub brakiem zastosowania tego przepisu do określonych norm prawa karnego wykonawczego przesądzą reguły aksjologiczne leżące u podstaw konkretnych reguł intertemporalnych oraz charakter prawny norm, do których reguły te się odnoszą. Nie sposób również podzielić poglądów wyrażonych w judykaturze, że art. 152 § 1 k.k.w., ze względu na jego charakter, stanowi przejaw rozstrzygania o odpowiedzialności karnej, a zatem winien być traktowany jako przepis o materialnoprawnej naturze¹⁶.

¹⁶ Postanowienie Sądu Najwyższego z 21 marca 2017 r., III KK 415/16, KZS 2017 nr 5, poz. 8; analogiczne rozwiązanie prawne zostało wskazane w postanowieniu Sądu Najwyższego z 14 lutego 2018 r., IV KK 537/17, Legalis 1720856.

Odrzucić również jako nietrafny należy pogląd, że ze względu na charakter art. 152 § 1 k.k.w. stosowanie ustawy względniejszej dla sprawcy jest w pełni uzasadnione¹⁷.

Podzielić należy pogląd, że pojęcie „orzekania” traktuje się jako wydawanie wszelkich orzeczeń w formie wyroku lub postanowienia, które mają swoje umocowanie w prawie karnym materialnym (Żółtek, 2017, s. 188-189), a w ramach którego przyjmuje się, że uregulowanie z art. 4 § 1 k.k. może znaleźć zastosowanie także po uprawomocnieniu się wyroku, przy czym chodzi tu o konkurencję ustaw dotyczących „odpowiedzialności karnej sprawcy w sensie materialnym” (Żółtek, 2017, s. 188-189). Przyjęty w niniejszym opracowaniu pogląd nie oznacza, że sąd orzekający w postępowaniu rozpoznawczym zwolniony jest od uwzględnienia zmian prawa karnego wykonawczego następujących w okresie od popełnienia przez sprawcę czynu zabronionego do czasu orzekania. To właśnie sąd powinien uwzględnić przy badaniu ustawy względniejszej dla sprawcy wszystkie te zmiany w instytucjach prawa karnego wykonawczego, które bezpośrednio łączą się z treścią wydawanego przez ten sąd wyroku i wyznaczają zakres odpowiedzialności karnej sprawcy w sensie materialnym.

Takie postawienie sprawy wyodrębnia różnicę pomiędzy przesłankami warunkowego zawieszenia wykonania kary, którego przesłanki formalne zostały opisane w art. 69 i art. 70 k.k. oraz którego przesłanki formalne zostały opisane w art. 152 k.k.w. W przypadku drugiej ze wskazanych instytucji sąd w postępowaniu wykonawczym, dokonuje ponownego określenia wymiaru kary (Postulski, 2016, s. 929). Przedmiotem oceny jest okres czasu pomiędzy wydaniem wyroku a orzekaniu w przedmiocie zastosowania normy z art. 152 k.k. Na szczególną uwagę przy dokonywaniu tej oceny zasługuje okres odroczenia wykonania kary¹⁸. W założeniu ma to być czas, w którym pojawiają się nowe okoliczności przemawiające za przemianami w osobowości i życiu skazanego, a jednocześnie wskazujące na pozytywną prognozę kryminologiczną (Pietruszka, 2009, s. 279). Niewątpliwie upływ co najmniej roku daje dużo szerszą perspektywę pozwalającą na dokonanie powyższych ustaleń. Sąd w tym zakresie

¹⁷ Postanowienie z 19 stycznia 2017 r., I KZP 13/16, Prokuratura i Prawo 2017, nr 3, poz. 6, – „Przepis art. 152 § 1 k.k.w. jako wysławiający normę o charakterze materialnoprawnym objęty jest gwarancjami wynikającymi z treści art. 4 § 1 k.k.”; zob. także postanowienie Sądu Najwyższego z 23 maja 2017 r., III KK 156/17, Legalis nr 1604500.

¹⁸ O decydującym charakterze zachowania skazanego w okresie odroczenia wykonania kary przy zastosowaniu regulacji z art. 152 k.k.w. – uchwała Sądu Najwyższego z 15 kwietnia 1999 r., I KZP 6/99, OSNKW 1999, nr 5–6, poz. 30.

winiem opierać się na ustaleniu czy sposób życia i zachowania się skazanego po wydaniu wyroku, a zwłaszcza jego starania o naprawienie szkody lub zadośćuczynieniu za wyrządzone swoim zachowaniem zło. Dopiero rozstrzygnięcie w tym zakresie pozwoli na wskazanie czy warunkowe zawieszenie wykonania kary w trybie art. 152 k.k.w. będzie wystarczające dla osiągnięcia wobec sprawcy czynu celów kary, a w szczególności zapobieżenia powrotowi do przestępstwa. Nie bez znaczenia dla oceny czy możliwe jest zastosowanie instytucji zawieszenia wykonania kary przy jej odroczeniu jest przyczyna, dla której sąd wymierzył karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia kary. Sąd wykonujący orzeczenie ocenia, czy zachowanie sprawcy po uprawomocnieniu się wyroku skazującego pozwala na uznanie, że przyczyna orzeczenia kary bezwzględnie izolacyjnej została stłumiona (Zoll, 2011, s.135).

Instytucja zawarta w art. 155 § 1 k.k.w. umożliwia warunkowe zwolnienie skazanego na szczególnych zasadach. Jest to kolejny ze środków służących realizacji ogólnoświatowych tendencji humanitarne, sprawiedliwego i zindywidualizowanego traktowania skazanych, uznających prewencję szczególną za podstawowy cel wykonywania kary pozbawienia wolności (Hołda, Postulski, 2008). W piśmiennictwie podkreśla się, że regulacja prawna z art. 155 § 1 k.k.w. ma na celu zapobieżenie konieczności powrotu do zakładu karnego sprawcy, który w okresie przerwy w odbywaniu kary, przebywając na wolności, przestrzegał porządku prawnego. Badanie prognozy kryminologicznej w warunkach wolnościowych odbywa się w oparciu o rzeczywiste zachowanie sprawcy, a nie hipotezy stawiane na podstawie obserwacji jednostki w warunkach izolacyjnych¹⁹.

W art. 155 § 1 k.k.w. ustawodawca wskazał cztery przesłanki, których kumulatywne spełnienie umożliwia zastosowanie warunkowego przedterminowego zwolnienia. Skazany musi odbyć co najmniej 6 miesięcy kary pozbawienia wolności, korzystać z przerwy w wykonaniu kary przez okres co najmniej roku, a wymiar orzeczonej wobec niego kary nie może przekraczać 3 lat, przy czym muszą wystąpić jednocześnie przesłanki wskazane w art. 77 k.k. Podkreślić należy, że ocena zachowania osadzonego powinna być oparta tylko na przesłankach określonych w art. 77 k.k., gdyż dyrektywy sądowego wymiaru kary opisane w art. 53 k.k. nie znajdują zastosowania do instytucji warunkowego zwolnienia z reszty kary

¹⁹ Podobne stanowisko zaprezentowane zostało przez A. Jaworską-Wieloch, Przesłanki formalne warunkowego przedterminowego zwolnienia na gruncie art. 155 k.k.w., *Probacja* 2012, z. 2, s. 197.

pozbawienia wolności²⁰. Tak jak uprzednio, w przypadku art. 155 § 1 k.k.w., mamy do czynienia z instytucją dotyczącą wykonania kary, której przesłanki nie są powiązane z jej wymiarem. Zastosowanie tej instytucji ma na celu osiągnięcie zmian w postawie skazanego dających wyraz przesłance prewencji indywidualnej. Instytucja ta odmiennie niż warunkowe przedterminowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności, którego przesłanki formalne zostały uregulowane w art. 78 k.k., nie ma konotacji z prewencją ogólną rozumianą jako kształtowanie świadomości prawnej społeczeństwa. W odniesieniu do art. 155 § 1 k.k.w. brak jest możliwości zastosowania ogólnych dyrektyw wymiaru kary określonych w art. 53 i art. 54 k.k., gdyż ustępują miejsca celom opisanym w art. 67 k.k.w.

W tym kontekście spojrzeć należy na zmianę brzmienia art. 77 § 1 k.k. dokonaną nowelizacją, która weszła w życie 1 lipca 2015 r. Zgodnie z nią, warunkowo można zwolnić sprawcę, co do którego zachodzi przekonanie, że po zwolnieniu będzie stosował się do orzeczonego środka karnego, środka zabezpieczającego i przestrzegał porządku prawnego. Regulacja dotycząca warunkowego zwolnienia, obowiązująca przed tą zmianą odwoływała się do uzasadnionego przekonania, że skazany po zwolnieniu będzie przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni ponownie przestępstwa. W ocenie J. Lachowskiego przesłanka w postaci prognozy kryminologicznej została ujęta w nowej ustawie surowiej, co aktualizuje problem możliwości stosowania unormowania z art. 4 § 1 k.k. (Lachowski, 2010, s. 128). Oczywiście jest, że przestrzeganie środków reakcji karnej mieści się w pojęciu przestrzegania porządku prawnego, a nadto wyliczenie z art. 77 k.k. ma charakter przykładowy. Wydaje się, że o ile zmiana treści art. 77 k.k., która dokonana została ustawą nowelizującą ma charakter materialnoprawny, to stanowi ona w istocie doprecyzowanie prognozy kryminologicznej, a tym samym nie poddaje się reżimowi z art. 4 k.k. zarówno w odniesieniu do warunkowego przedterminowego zwolnienia z kary pozbawienia wolności, którego przesłanki formalne zostały opisane w art. 78 k.k., jak i którego przesłanki formalne zostały opisane w art. 155 § 1 k.k.w. Przytoczyć należy w tym miejscu stanowisko Sądu Najwyższego, że warunkowe zwolnienie nie jest bezpośrednim następstwem popełnienia przez sprawcę przestępstwa, lecz wyraża się w złagodzeniu skutków skazania²¹. Z tego też względu wyłączenie zasady *lex mitior retro non agit* przy

²⁰ Uchwała Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2017 r., I KZP 2/17, OSNKW 2017, nr 6, poz. 32, s. 1.

²¹ Postanowienie Sądu Najwyższego z 28 sierpnia 2013 r., V KK 160/13, OSNKW 2013, nr 12, poz. 106, s. 56.

wprowadzeniu do ustawy nowych, lecz nie mniej korzystnych dla skazanego przepisów dotyczących warunkowego przedterminowego zwolnienia z reszty kary pozbawienia wolności, nie narusza stosownych postanowień uregulowań prawnomiędzynarodowych²². Krytycznie na temat tego stanowiska wypowiedział się J. Lachowski wskazując, że przesłanki omawianej instytucji zostały uregulowane w prawie karnym materialnym, w którym zawarty jest art. 4 § 1 k.k., instytucja z art. 155 § 1 k.k.w. zawiera w sobie elementy materialnoprawne i z tego powodu poddaje się regulacji intertemporalnej oraz że konieczność stosowania zasad dotyczących zmiany ustaw w czasie wynika z braku przepisów przejściowych w nowelizacji z 20 lutego 2015 r., które wskazywałyby na konieczność stosowania nowych uregulowań (Lachowski, 2010, s. 129). Nie sposób zgodzić się z poglądem J. Lachowskiego. Nie uwzględnia on bowiem reguły aksjologicznej leżącej u podstaw art. 4 k.k. Przypomnieć raz jeszcze należy, że reguły intertemporalne zawarte w art. 4 k.k. mają charakter gwarancyjny. Reguła stosowania ustawy z czasu popełnienia czynu, gdy ta jest względniejsza dla sprawcy, chronić ma zaufanie obywatela do państwa, w tym znaczeniu, że jej celem jest urzeczywistnienie zasady państwa prawa z art. 2 Konstytucji. Mając na uwadze tak zarysowany kontekst aksjologiczny zadać należy pytanie, co powinno stanowić cezurę czasową, od której zaistnienia zmiany norm prawnych, dotyczące warunkowego przedterminowego zwolnienia, winny być uwzględniane przy ocenie względności ustaw. O ile w postępowaniu rozpoznawczym prowadzonym przez sąd pierwszej albo drugiej instancji cezurą taką jest popełnienie przez sprawcę czynu zabronionego i wówczas w czasie orzekania w przedmiocie przypisania mu odpowiedzialności karnej za ten czyn zasadne jest badanie czy nie doszło do zmiany ustawy także przy uwzględnieniu przesłanek formalnych i przesłanek materialnych warunkowego przedterminowego zwolnienia, o tyle w postępowaniu wykonawczym, gdy do zmiany dochodzi już po uprawomocnieniu się wyroku, sąd wykonujący orzeczenie nie jest związany wyborem dokonany w wyroku przez sąd w postępowaniu rozpoznawczym. Zmiana ustawy w odniesieniu do instytucji warunkowego przedterminowego zwolnienia z kary pozbawienia wolności, której przesłanki formalne zostały opisane w art. 155 § 1 k.k.w., odmiennie od zmiany ustawy w odniesieniu do tejże instytucji, której przesłanki formalne zostały opisane w art. 78 k.k., mająca miejsce już po uprawomocnieniu się orzeczenia, nie mieści się w zakresie zastosowania art. 4 k.k. Z uwagi na aksjologię leżącą u podstaw art. 4

²² Ibidem.

k.k. nie można w takim wypadku mówić o ochronie zaufania obywateli do państwa dlatego, że nie zostaną oni skazani na wyższą karę niż ta, którą przewidywała ustawa z czasu popełnienia czynu zabronionego. Być może art. 42 ust. 1 Konstytucji oraz art. 7 EKPC i art. 15 MPPOiP jako normy wyższego rzędu, winny być tak interpretowane, aby udzielać skazanym ochrony przed zmianą ustawy w czasie po uprawomocnieniu się wyroku, gdy zmiana ta jest dla nich niekorzystna. Do rozważenia jest również konflikt aksjologiczny rodzący się na kanwie reguły stosowania ustawy nowej albo każdej ustawy obowiązującej od czasu popełnienia czynu, do czasu orzekania, gdy ta jest względniejsza dla sprawcy, a stanowiącej urzeczywistnienie zasady równości wobec prawa z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

Mając na uwadze kontekst konstytucyjny i prawnomiędzynarodowy zaakcentować należy wskazaną wyżej potrzebę wyróżnienia obok materialnoprawnego oraz procesowego charakteru normy także charakter wykonawczy, który różni się tym od materialnoprawnego charakteru, że jego bezpośrednią przesłanką nie jest okoliczność popełnienia przez sprawcę czynu zabronionego, a zaszłości z czasu po uprawomocnieniu się wyroku skazującego a od procesowego w tym, że nie dotyczy samego toku postępowania oraz sposobu procedowania w rozumieniu art. 1 k.p.k.²³. Z punktu widzenia treści art. 4 § 1 k.k. bez znaczenia pozostaje usytuowanie normy, gdyż „istotne jest to, czy znajduje ona *in concreto* zastosowanie i współokreśla konsekwencje prawne wynikające dla sprawcy z wyroku skazującego” (Giezek, 2012, s. 43). Warunkowe zwolnienie z odbywania reszty kary pozbawienia wolności, którego przesłanki formalne zostały opisane w art. 155 § 1 k.k.w., ma charakter jedynie wykonawczy, gdyż podstawą jego stosowania nie jest popełnienie czynu zabronionego, lecz zachowanie sprawcy w trakcie przerwy oraz dotychczasowego odbywania orzeczonej kary. Sąd oceniając spełnienie przesłanek koniecznych do zastosowania w stosunku do skazanego art. 155 § 1 k.k.w. nie dokonuje bowiem ponownego wartościowania zachowań sprawcy, które były podstawą do orzeczenia bezwzględnej kary pozbawienia wolności, lecz ocenia jego postawę w okresie po uprawomocnieniu się wyroku. Uregulowanie to ma zatem podstawę ocenną w postaci pozytywnej prognozy kryminologicznej (Lachowski, 2010, s. 274).

Przyjęty w niniejszym opracowaniu pogląd tylko z pozoru pozostaje w sprzeczności ze stanowiskiem wyrażającym zakaz stosowania kilku

²³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. 1997 nr 89 poz. 555 z późn. zm.).

stanów prawnych do prawnokarnej oceny czynu (Nita, Świątłowski, 2001, s. 71)²⁴, gdyż bezpośrednią przesłanką omówionych wyżej instytucji prawa karnego wykonawczego nie jest okoliczność popełnienia przez sprawcę czynu zabronionego. Ich zastosowanie oparte jest bowiem na zaszłościach mających miejsce już po uprawomocnieniu się wyroku. Zastosowanie zatem odmiennego stanu prawnego niż ten, który legł u podstaw decyzji kończącej postępowanie rozpoznawcze, nie stanowi przełamania wskazanej zasady i nie jest zabiegiem nieuprawnionym. W praktyce może bowiem dochodzić do sytuacji, w których w postępowaniu wykonawczym będzie obowiązywać ustawa inna aniżeli w czasie orzekania o odpowiedzialności karnej. Wskazaną zasadę należy ująć w formułę braku możliwości stosowania odmiennych reżimów prawnych do tych samych zaszłości, w tym do popełnionego przez sprawcę czynu zabronionego lub też do zachowania się sprawcy już po uprawomocnieniu się wyroku skazującego za ten czyn. Innymi słowy, jeśli przesłanki zastosowania danej normy wykonawczej zaistnieją w określonym czasie, to do tych samych przesłanek nie powinno stosować się dwóch odmiennych stanów prawnych. W ten sposób zasada, że wobec tego samego czynu zabronionego nie ma możliwości zastosowania więcej niż jednego stanu prawnego nie doznaje uszczerbku.

W ramach uwag *de lege ferenda* wskazać należy, że pewną próbą stworzenia autonomicznych reguł intertemporalnych dla prawa karnego wykonawczego byłoby oparcie ich zastosowania nie na popełnieniu przez sprawcę czynu zabronionego lecz na czasie uprawomocnienia się wyroku podlegającego wykonaniu.

Bibliografia

Literatura

Dąbkiewicz K. (2015). *Kodeks Karny Wykonawczy. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer.

Giezek J. (2012). *Komentarz do art. 4 k.k.*, [w:] J. Giezek (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer.

Hołda Z., Postulski K., (2008). *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*. Lex/el. 30993.

²⁴ Zob. szerzej W. Wróbel (2003), s. 556–570, W. Wróbel (2015), s. 72.

Jaworska-Wieloch A. (2012). *Prześlanki formalne warunkowego przedterminowego zwolnienia na gruncie art. 155 k.k.w.*, Probacja, nr 2. Warszawa: Ministerstwo Sprawiedliwości.

Lachowski J. (2010). *Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności*, Warszawa: C. H. Beck.

Lachowski J. (2016). *Komentarz do art. 4 k.k.*, [w:] V. Konarska-Wrzesek (red.) *Kodeks karny. Komentarz.*, Warszawa: Wolters Kluwer.

Lelental S. (2017). *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa: Wolters Kluwer.

Nita B., Światłowski A. (2001). *Zakaz łącznego stosowania przepisów ustawy nowej oraz ustawy dawnej na tle art. 4 § 1 k.k.* Prokuratura i Prawo, nr 3. Warszawa: Prokuratura Krajowa.

Nowicki M.A. (2017). *Wokół Konwencji Europejskiej. Komentarz do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, Warszawa 2017.

Pietruszka R. (2009). *Warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności na podstawie art. 152 k.k.w.*, [w:] *X lat obowiązywania kodeksu karnego wykonawczego*, S. Lelental, G.B. Szczygieł (red.). Białystok: Temida2.

Postulski J. (2018). *Komentarz do art. 155 k.k.w.*, [w:] *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz.*, J. Lachowski (red.), Warszawa: C. H. Beck.

Postulski K. (2016). *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa: Wolters Kluwer.

Postulski K. Głosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 13 maja 2015 r., III K 53/15, LEX/el. 2016, teza 1 i 2.

Postulski K. Głosa do uchwały Sądu Najwyższego z 21 grudnia 1999 r., I KZP 45/99, OSP 2000 nr 5, poz. 74.

Rzewuski M. „*Odroczenie wykonania kary*” jako prześlanka warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności, Probacja, nr 3–4. Warszawa: Ministerstwo Sprawiedliwości.

Wróbel W. (2003). *Zmiana normatywna i zasady intertemporalne w prawie karnym*, Kraków: Zakamycze.

Wróbel W. (2015). *Aktualne problemy intertemporalne okresu przejściowego po wejściu w życie ustawy z 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw. Część 1.*, Czasopismo Nauk Penalnych, XIX: 2015 z. 3. Kraków: Polska Akademia Umiejętności w Krakowie; Krakowski Instytut Prawa Karnego.

Zoll A. (2011). *Materialnoprawne aspekty warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności na podstawie art. 152 k.k.w.*, [w:] B. Stańko-Kawecka, K. Krajewski (red.), *Problemy Penologii i Praw*

Człowieka na początku XXI stulecia. Księga poświęcona pamięci prof. Zbigniewa Hołdy. Warszawa: Wolters Kluwer.

Zoll A. (2016). *Komentarz do art. 4 k.k.*, [w:] A. Zoll, W. Wróbel (red.) *Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Komentarz do art. 1-52.* Warszawa: Wolters Kluwer.

Żółtek S. (2017). *Komentarz do art. 4 k.k.* W: M. Królikowski, R. Załwócki (red.) *Kodeks karny. Część ogólna.* Warszawa: C.H. Beck.

Akty prawne

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. 2018, poz. 1600, ze zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. 2018, poz. 65, ze zm.).

Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 396).

Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. 1993 nr 61 poz. 284).

Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz.U. 1977 nr 38 poz. 167).

Orzecznictwo

Wyrok Sądu Najwyższego z 13 stycznia 1970 r., V KRN 402/69, OSNKW 1970, nr 4-5, poz. 37.

Wyrok Sądu Najwyższego z 20 lutego 1995 r., II KRN 2/95, OSNKW 1995, nr 3–4, poz. 17. Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 17 września 2009 r., Scoppola v. Włochy, skarga nr 10249/03, § 105–106.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 12 maja 2015 r., SK 62/13, OTK Seria A, nr 5, poz. 63.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 30 grudnia 2015 r. II AKa 397/15, Legalis 1435417.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 3 grudnia 1998 r., II AKz 88/98, Apel – Lub 1999, nr 1, poz. 7, Lex 35784.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 28 października 2002 r., II AKz 454/02, KZS 2002, nr 10, s. 58

Postanowienie Sądu Najwyższego z 24 kwietnia 2003 r., III KKN 336/01, OSNwSK 2003, nr 1, poz. 822.

Postanowienie Sądu Najwyższego z 28 sierpnia 2013 r., V KK 160/13, OSNKW 2013, nr 12, poz. 106, s. 56.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 11 marca 2016 r., II AKzw 202/16, Prokuratura i Prawo 2017, nr 3, poz. 31.

Postanowienie Sądu Najwyższego z 19 stycznia 2017 r., I KZP 13/16, Prokuratura i Prawo 2017, nr 3, poz. 6.

Postanowienie Sądu Najwyższego z 21 marca 2017 r., III KK 415/16, KZS 2017, nr 5, poz. 8.

Postanowienie Sądu Najwyższego z 23 maja 2017 r., III KK 156/17, Legalis nr 1604500.

Postanowienie Sądu Najwyższego z 14 lutego 2018 r., IV KK 537/17, Legalis 1720856.

Uchwała Sądu Najwyższego z 11 stycznia 1999 r., I KZP 15/98, OSNKW 1999, nr 1-2, poz. 1, s. 1.

Uchwała Sądu Najwyższego z 15 kwietnia 1999 r., I KZP 6/99, OSNKW 1999, nr 5-6, poz. 30.

Uchwała Sądu Najwyższego z 21 grudnia 1999 r., I KZP 45/99, OSP 2000 nr 5, s. 243-244.

Uchwała Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2017 r., I KZP 2/17, OSNKW 2017, nr 6, poz. 32, s. 1.

ANALIZA KWESTII INTERTEMPORALNYCH ZWIĄZANYCH ZE STOSOWANIEM INSTYTUCJI PRAWA KARNEGO WYKONAWCZEGO – ZARYS PROBLEMU

Streszczenie

Zasady obowiązywania ustaw karnych w czasie mają z punktu widzenia obywatela państwa i jego podstawowych wolności pierwszorzędne znaczenie, podobnie jak nierozzerwalnie z nimi związane zasady rozstrzygania tzw. kolizji ustaw w czasie. Ciągłe zmiany legislacyjne, a co za tym idzie możliwość równoległego występowania kilku stanów prawnych w danym okresie czasu sprawiają, że tematyka intertemporalna wydaje się być ponadczasową,

a rozważania teoretycznoprawne zyskują niezwykle ważną rolę w procesie stosowania prawa. Artykuł odnosi się do kluczowych z punktu widzenia praktyki instytucji warunkowego zawieszenia wykonania kary przy odroczeniu jej wykonania oraz warunkowego zwolnienia z wykonania reszty kary pozbawienia wolności po przerwie w jej wykonaniu w świetle intertemporalnych zasad kodeksu karnego. Przedmiotem argumentacji w ramach niniejszego opracowania są dwie tezy. Pierwsza, że obok normy o charakterze materialnoprawnym i procesowym, należy wyróżnić normę o charakterze wykonawczym, która wymaga swoistych reguł intertemporalnych i własnej dla nich cezurę czasowej, oraz druga, że przy ustalaniu ustawy względniejszej dla sprawy w czasie orzekania przez sąd w postępowaniu rozpoznawczym, sąd pierwszej albo drugiej instancji nie powinien brać pod uwagę instytucji prawa karnego wykonawczego, których przesłanki ziszczą się dopiero po wydaniu prawomocnego wyroku. Do takich instytucji należą m.in. warunkowe zawieszenie wykonania kary przy odroczeniu jej wykonania oraz warunkowe zwolnienie z wykonania reszty kary pozbawienia wolności po przerwie w jej wykonaniu. Jakkolwiek przeprowadzona w niniejszym opracowaniu analiza dotyczy dwóch rzeczonych instytucji, tak wydaje się, że jej wyniki mogą zostać ekstrapolowane także na wykładnie dotyczącą pozostałych instytucji prawa karnego wykonawczego, których przesłanki zastosowania dotyczą zaszłości mających miejsce po wszczęciu postępowania wykonawczego.

Słowa kluczowe: probacja, prawo intertemporalne, wykonanie kary, praktyka stosowania prawa

ANALYSIS OF INTERTEMPORAL ISSUES CONNECTED TO THE APPLICATION OF THE INSTITUTION OF CRIMINAL ENFORCEMENT LAW: AN OUTLINE OF THE PROBLEM.

Abstract

From the point of view of the citizen and their fundamental freedoms, the principles behind the operating of criminal laws over time are of primary significance, just as are the inextricably linked principles of resolving so-called collisions of laws in time. Constant legislative change, which entails the possibility of a few legal situations occurring simultaneously at a particular

time, means that the topic of intertemporality seems timeless, while theoretical legal considerations acquire an extremely important role in the process of the law's application. The article refers to institutions of key importance in regard to practice: that of the conditional suspension of a sentence with the postponement of its execution, and the conditional exemption from the rest of a custodial sentence following an intermission in its execution, pursuant to the intertemporal principles of the Criminal Code. Two theses constitute the subject-matter of the reasoning presented in this paper. The first is that alongside norms of a substantive or trial-related character, one should also distinguish an executive norm that requires characteristic intertemporal rules and its own caesura for them, and the second – that when determining the more relevant law for the perpetrator while the court is adjudicating in its examination proceedings, the court of the first or second instance should not take into consideration the institutions of criminal enforcement law, the necessary conditions of which will only come into being following the issuing of a legally-binding judgment. Such institutions include, among others, the conditional suspension of a sentence with the postponement of its execution, and the conditional exemption from execution of the rest of a prison sentence following an intermission in its execution. Although the analysis conducted in this paper applies to the two said institutions, it would seem that its findings may also be extrapolated for interpretation of the remaining institutions of criminal enforcement law, the necessary conditions for the application of which apply to events occurring following the initiation of enforcement proceedings.

Keywords: The Forms of Probation, Intertemporal law, execution of a sentence, practice of applying the law